

Autor rozprawy doktorskiej: Monika Kozłowska–Adamczak

Tytuł rozprawy: “Przestrzeń turystyczna Krajny”

Promotor: prof. dr hab. Andrzej Matczak (Uniwersytet Łódzki)

STRESZCZENIE

Przeprowadzone w niniejszej rozprawie szerokie i wielokierunkowe badania oraz analizy umożliwiły realizację przyjętych w pracy celów badawczych. Dotyczyły one m.in.: kategoryzacji walorów turystycznych i oceny stanu zagospodarowania turystycznego, określenia stopnia postrzegania atrakcyjności turystycznej zarówno z punktu widzenia „odbiorców” i „gości” (tj. turystów i odwiedzających 1-dniowych) oraz „gospodarzy” (tj. samorządowców) przestrzeni turystycznej regionu czy identyfikacji związków przestrzeni turystycznej regionu z obszarami rynkowymi. Głównym celem niniejszego opracowania było jednak podjęcie próby rekonstrukcji procesu kształtowania (rozwoju) przestrzeni turystycznej Krajny. Stąd, analizą objęto powierzchnię jednego z regionów historyczno-geograficznych Polski, który wg P. Szafrana (1961) jest tożsamy z granicami dawnego powiatu nakielskiego z okresu XVI-XVIII w. (tj. historycznej Krajny). Jednocześnie określono specyfikę ruchu turystycznego oraz znaczenie i rodzaj uwarunkowań determinujących rozwój przestrzeni turystycznej obszaru badawczego wykorzystując do tego wyniki badań i analiz pochodzących m.in. z: inwentaryzacji bazy noclegowej, analizy zróżnicowanych dokumentów (m.in. ksiąg wieczystych, ksiąg meldunkowych i sprawozdań statystycznych KT-1 i KT-1a wybranych do badania obiektów noclegowych, itd.) oraz badań ankietowych wśród osób odwiedzających Krajnę (w latach 2009-2010) i samorządowców V kadencji (na lata 2006-2010). Zastosowane w niniejszej rozprawie analizy dodatkowo umożliwiły, autorce pracy, zrealizowanie utylitarnych zamierzeń opracowania, do których należy zaliczyć cel poznawczy i edukacyjno-dydaktyczny.

Wśród najważniejszych argumentów przemawiających za zajmowaniem się obszarem badawczym pojawił się ten dotyczący ubogiego opisu całościowego ujęcia obszaru Krajny w świetle badań naukowych (szczególnie stworzonych w języku polskim). Wśród nielicznych publikacji dominują te stworzone w nurcie historycznym (m.in. Goerke 1918, Geppert 1926, Szafran 1961, Łaniecki 2008, 2009), w tym publikacje archeologiczne A. Kokowski (2011) lub prace z pogranicza językoznawstwa (np. Zagórski 1964, Kęcińska-Kaczmarek 2004, Kołatka 2009, Kołatka i Pająkowska-Kensik 2010 – za: Kołatka 2011). Brakuje zaś kompleksowych badań geograficznych obszaru. Nieliczne prace reprezentowane są jedynie przez opracowania geomorfologiczno–geologiczne i geomorfologiczne dotyczące rzeźby młodoglacjalnej Pojezierza Krajeńskiego lub jego fragmentów (np. Galon 1952, Pasierbski 2003, Krupa 2010). Brak jest natomiast kompleksowych badań naukowych obejmujących całą historyczną Krajnę stworzonych w nurcie geografii turystyki. Drugą istotną przesłanką do wyboru obszaru badawczego stała się konieczność zainteresowania regionem ze względu na bardzo słaby poziom odbioru

istnienia Krajny w świadomości ludności Polski na tle innych regionów historycznych, geograficznych czy etnograficznych kraju. Wskazuje na to wynik badań sondażowych przeprowadzonych przez autorkę rozprawy, który pokazał, że aż 95% pytanym nigdy o Krajnie nie służyło (wyjątek stanowiła grupa autochtonów wywodzących się z obszaru badawczego). W wyborze regionu najbardziej kluczowe stało się jednak kryterium peryferyjności stanowiące ważną przesłankę do wyjaśnienia problemu badawczego rozprawy dotyczącego próby określenia „na ile peryferyjność położenia historycznej Krajny (zwłaszcza z dala od dużych aglomeracji miejskich) i istnienie na jej terenie potencjału turystycznego (przyrodniczego i kulturowego) wpłynęło na wykształcenie zjawiska ruchu turystycznego stanowiącego podstawę powstania i rozwoju przestrzeni turystycznej obszaru badawczego?”. Wykorzystana i zaadaptowana na potrzeby pracy teoria ośrodków peryferyjnych (zwana także teorią peryferii), której prekursorem w latach 50. i 60. XX w. był W. Christaller, ma na przykładzie Krajny dowiedzieć, że peryferyjność położenia jakiegoś obszaru czy regionu (np. geograficznego, historycznego lub etnograficznego) we współczesnym zurbanizowanym świecie może także stanowić samo w sobie atrakcję turystyczną, a dzięki temu może stać się podstawą do tworzenia nowych przestrzeni turystycznych. Zgodnie z teorią W. Christallera (1955, 1964) regiony peryferyjne stają się współcześnie bardziej atrakcyjne turystycznie aniżeli betonowe, ciemne i głośne miasta. Dlatego też dogodne położenie Krajny (z dala od dużych aglomeracji Polski) oraz istniejący ogromny potencjał przyrodniczy regionu (uwarunkowany młodoglacjalną rzeźbą terenu wykształconą podczas ostatniego zlodowacenia północnopolskiego) wpływa na atrakcyjność turystyczną obszaru badawczego. Współcześnie, widać to w ciągle rosnącym ruchu turystycznym (wypoczynkowym, poznawczym, rodzinnym itp.) poprzez coraz większą liczbę osób odwiedzających region zarówno na pobyty krótkie (2-4 dni, w tym weekendy), jak i przyjazdy jednodniowe (w związku z udziałem przyjezdnych w licznych imprezach regionalnych) głównie z województwa kujawsko-pomorskiego i wielkopolskiego. Obserwuje się także pobyty długie (5 dni lub więcej, z przewagą pobyków tygodniowych) turystów przyjeżdżających na Krajnę (najczęściej na wypoczynek nad wodą) z województw łódzkiego, mazowieckiego, śląskiego i dolnośląskiego oraz gości z zagranicy (głównie z Niemiec).

Reasumując. Przestrzeń turystyczna Krajny wykazuje się zróżnicowaniem wewnętrznym zarówno pod względem potencjału turystycznego, stopnia zagospodarowania, jak i poziomu wykorzystania rekreacyjnego poszczególnych gmin. Do tego w odmienny sposób postrzegana jest przez samych użytkowników przestrzeni, czyli mieszkańców (reprezentowanych w pracy przez grono samorządowców) oraz osoby odwiedzające region (turystów i odwiedzających 1-dniowych). To sprawia, że zachodni sektor historycznej Krajny (zwłaszcza Złotowszczyzna), ze względu na zaszczości historyczne i podziały regionu sprzed 1818 r., wykazuje się relatywnie większym stopniem rozwinięcia infrastrukturalnego i społeczno-gospodarczego, a do tego genetycznie związany jest z rozwojem turystyki międzywojennej. Oznacza to, że zachodnia część regionu charakteryzuje się relatywnie dłuższą tradycją wypoczynku

zbiorowego, aniżeli wschodni sektor Krajny (przede wszystkim powiat sepoleński), w którym genezę rozwoju przestrzeni turystycznej datuje się na okres funkcjonowania w Polsce turystyki socjalnej (zwłaszcza z okresu lat 1960-1980). Turystyki, która w owym czasie na obszarze badawczym integralnie związana była z organizowaniem wypoczynku przez państwowe zakłady pracy oraz FWP, z których znaczna większość swoje siedziby miała w dużych aglomeracjach miejskich, tj.: Bydgoszcz, Poznań, Łódź czy Warszawa. Fakt ten przekłada się współcześnie zarówno na liczbę miejsc recepcji, jak i obiektów obsługujących rejestrowany ruch turystyczny w badanych gminach Krajny. Heterogeniczność potencjału i zagospodarowania turystycznego poszczególnych jednostek przestrzennych wpływa ponadto na intensywność samego ruchu turystycznego, a także decyduje o częstotliwości i długości pobytu turystów w regionie. To ostatecznie pozwoliło (na przestrzeni XX i XXI w.) na ugruntowanie pozycji łącznie sześciu gmin o randze weekendowo-wypoczynkowej (gm. w. Zakrzewo, gm. m-w. Łobżenica, m. Piła, gm. m-w. Sepólno Krajeńskie i gm. m-w. Kamień Krajeński) i wypoczynkowej (gm. m-w. Więcbork), które zdaniem autorki rozprawy odgrywają współcześnie największe znaczenie dla recepcji ruchu turystycznego w regionie, a przez to stanowią trzon przestrzeni turystycznej Krajny.

Literatura:

Christaller W., 1955, Beiträge zu einer Geographie des Fremdenverkehrs, Erdkunde, nr 9/1, s. 1-20.

Christaller W., 1964, Some Considerations Of Tourism Location In Europe: The Peripheral Regions-Underdeveloped Countries-Recreation Areas, Regional Science Association, PAPERS XII, LUND CONGRESS, s. 95-105.

Galon R., 1952, Formy polodowcowe okolic Więcborka, Stud. Soc. Sci. Torun., sec. C, vol. 1, nr 5, str. 91-119, Toruń.

Geppert I., 1926, Dzieje Ziemi Nakielskiej, aż do pierwszego rozbioru Polski [w:] Krajna i Nakło – studia i rozprawy wydane z okazji pięćdziesięciolecia gimnazjum im. B. Krzywoustego w Nakle, Nakład Wydziału Powiatowego w Wyrzysku, Wyrzysk.

Goerke O., 1918, Der Kreis Flatow, Flatow.

Kokowski A., 2011, Przygoda z archeologią, czyli najstarsze dzieje Krajny Złotowskiej (od czasów lokacji miasta Złotowa), Wydawnictwo TRIO, Warszawa.

Kołatka K., 2011, „Krajna? A gdzie to jest?” Nazwa i granice Krajny, jako przedmiot badań różnych dyscyplin naukowych [w:] M. Dombrowicz, H. Michniewicz-Ankiersztajn (red.), Promotio Geographica Bydgostiensia, tom VII pt. Turystyka w rozwoju regionalnym i lokalnym Krajny i Pałuk, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Bydgoszcz, s. 55-70.

Krupa A., 2010, Geneza i mechanizm powstawania ozów Pojezierza Krajeńskiego, Instytut Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego PAN, Warszawa – niepublikowana praca doktorska.

Łaniecki S., 2008, Kronika Nakielska, Firma Usługowo-Wydawnicza "DANIEL" Ewa Wierzchucka, Sepólno Krajeńskie - Nakło nad Notecią.

Pasierbski M., 2003, Rzeźba, budowa wewnętrzna i mechanizm przekształceń wieńborskiej strefy marginalnej, Wydawnictwo „TOP KURIER”, Toruń.

Szafran P., 1961, Osadnictwo historycznej Krajny w XVI-XVIII w. (1511-1772), Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych, Gdańsk.